

Polska utopia. *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej*, [w:] tegoż, *Dzieła wszystkie*, t. 1, oprac. W. Voise, Wrocław 2003, s. 128.
- Źródło: Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej*, [w:] tegoż, *Dzieła wszystkie*, t. 1, oprac. W. Voise, Wrocław 2003, s. 222.
- Źródło: Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej*, [w:] tegoż, *Dzieła wszystkie*, t. 1, oprac. W. Voise, Wrocław 2003, s. 208.
- Źródło: *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2001, s. 264: *utopia*.
- Źródło: Czesław Miłosz, *Naród*, [w:] tegoż, *Światło dzienne*, Warszawa 1953, s. 16.
- Źródło: Jadwiga Kotarska, Edmund Kotarski, *Średniowiecze, renesans, barok*, Gdańsk 2002, s. 64.
- Źródło: Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej*.

Polska utopia. *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Andrzeja Frycza Modrzewskiego uznaje się za najwybitniejszego pisarza politycznego doby polskiego odrodzenia. W swoich pismach poszukiwał najlepszego modelu państwa, a jego idee dotyczące funkcjonowania państwa oraz obywateli były tak śmiałe i niezależne, że wyprzedzały nawet otwartą na innowacje myśl renesansową. Pisma Frycza Modrzewskiego doceniono dopiero w XVII wieku.

Twoje cele

- Przeanalizujesz fragmenty *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego.
- Określisz, w jaki sposób autor postrzegał zakres i formę władzy w państwie, stosunek władzy do obywateli oraz powinności obywateli wobec państwa.
- Wyjaśnisz, dlaczego dzieło Andrzeja Frycza Modrzewskiego można nazwać „polską utopią”.
- Ocenisz aktualność postulatów Frycza Modrzewskiego dotyczących szkolnictwa.
- Wskażesz funkcje wybranych środków retorycznych wykorzystanych w *O poprawie Rzeczypospolitej*.

Przeczytaj

Odrodzenie – czas społecznych reformatorów

Renesansowa Europa to nie tylko miejsce powstania i rozkwitu takich prądów i koncepcji filozoficznych, jak [humanizm](#), [antropocentryzm](#) czy [irenizm](#), ale także arena wzmożonych dyskusji na temat tego, w jaki sposób powinny funkcjonować państwa, jak skutecznie uprawiać politykę. Odrodzenie to czas reformatorów, bojowników o społeczne i polityczne zmiany, takich jak Niccolò Machiavelli czy Thomas More. W renesansowej Polsce do grona wybitnych myślicieli politycznych, obok Jana Kochanowskiego, należy zaliczyć Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Andrzej Frycz Modrzewski, fragment obrazu
Jana Matejki, *Unia lubelska*, 1869

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Urodzony ok. 1503 roku w Wolborzu **Andrzej Frycz Modrzewski** to renesansowy *poeta doctus*. Po ukończeniu studiów na Akademii Krakowskiej przyjął święcenia kapłańskie i pracował w kancelariach biskupich, m.in. u prymasa Jana Łaskiego.

Na polecenie Łaskiego Frycz Modrzewski wyjechał do Wittenbergi, gdzie zetknął się m.in. z [Marcinem Lutrem](#) i głoszoną przez niego ideą [reformacji](#). W swoich podróżach dotarł do Szwajcarii i Francji. Po powrocie do kraju osiadł w Krakowie na dworze Łaskich. Związał się wówczas z grupą humanistów protestantów, zwolenników idei reformacji.

W organizowanych regularnie spotkaniach poza pisarzem uczestniczyli m.in. Mikołaj Rej i publicysta Stanisław Orzechowski.

Frycz tworzył wyłącznie po łacinie. Interesowały go tematy aktualne. Debiutował broszurą *Łaski, czyli o karze za mężobójstwo* (łac. *Lacius, sive de poena homicidii*).

Protestował w niej przeciw rażącej niesprawiedliwości związanej z obowiązującą w Polsce od końca XV wieku ustawą, według której osoba niebędąca szlachcicem za zabicie szlachcica ponosiła karę śmierci, natomiast szlachcic za zabicie nieszlachcica płacił 120 grzywien i odbywał karę więzienia przez rok i sześć tygodni. Kampania publicystyczna Frycza w sprawie kary za zabójstwo ostatecznie zakończyła się niepowodzeniem – ustawa nie została zniesiona. Wierny renesansowym ideom – postulował wysłanie na sobór trydencki delegatów świeckich obok duchownych. Chciał, aby sobór rozstrzygał spory religijno-dogmatyczne w atmosferze swobodnej dysputy przedstawicieli wszystkich wyznań.

W 1551 roku w Krakowie ukazało się dzieło życia Frycza – *O poprawie*

Rzeczypospolitej ksiąg pięć; które wywołało w kraju głośną dyskusję. Wbrew tytułowi zawierało tylko trzy księgi:

O obyczajach, O prawach i O wojnie.

Pozostałą część, czyli dwie księgi:

O Kościele i O szkole, władze kościelne objęły cenzurą, a sam autor zyskał miano

[heretyka](#). Zarzucano mu przede wszystkim sympatyzowanie z reformatorskim nurtem

[arian](#) oraz bezpodstawną krytykę Kościoła katolickiego. Prześladowany przez władze

kościelne, Frycz schronił się na dworze

Jana Tarnowskiego. Dopiero [list żelazny](#)

Zygmunta Augusta zapewnił pisarzowi nietykalność. Całość rozważań Frycza

została wydana w 1554 roku w Bazylei. Na

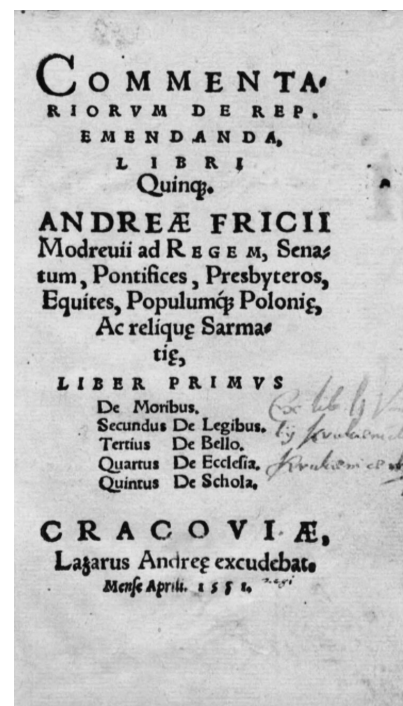
język polski przetłumaczył je Cyprian

Bazylik i wydał, bez księgi *O Kościele*,

w 1577 roku pod obowiązującym do dziś

tytułem – *O poprawie Rzeczypospolitej*. Papież Paweł IV wpisał dzieło, jako

niewygodne dla Kościoła, na Indeks ksiąg zakazanych. Według badaczy renesansu:

O poprawie Rzeczypospolitej Andrzeja Frycza Modrzewskiego – strona tytułowa pierwszego wydania z 1551 roku, egzemplarz z prywatnej biblioteki króla Zygmunta Augusta

Źródło: Bank01, dostępny w internecie: commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 4.0.

” Średniowiecze, renesans, barok

Dzieło Frycza było czytane w całej renesansowej Europie. Oceniane wysoko, powszechnie chwalone, doczekało się przekładu na język niemiecki, francuski, hiszpański. [...] Filozoficzno-moralistyczny punkt widzenia nadawał jego śmiałym koncepcjom w pewnym stopniu znamię utopijności.

Źródło: Jadwiga Kotarska, Edmund Kotarski, *Średniowiecze, renesans, barok*, Gdańsk 2002, s. 64.

Traktat *O poprawie Rzeczypospolitej* jest zaliczany do pism [emendacyjnych](#), których zasadniczym celem była analiza aktualnej sytuacji, a następnie wytyczenie możliwej drogi naprawy. Choć koncepcje Frycza w przeważającej części zostały odrzucone, a reformy Rzeczypospolitej poszły w zupełnie innym kierunku, pisarz ten pozostaje jednym z najbardziej świątłych bojowników o reformy ustrojowe w państwie.

Słownik

arianie

1. wyznawcy arianizmu, kierunku w teologii chrześcijańskiej podważającego dogmat Trójcy Świętej oraz zaprzeczającego boskości Jezusa Chrystusa (nazwa pochodzi od imienia presbitera Ariusza); 2. w Polsce wspólnota funkcjonowała pod nazwą bracia polscy w latach 1562–1563

heretyk

(gr. *hairesis* - umiemy wybierać) - odstępcza, kacarz; apostata, zaprzaniec; wyznawca, zwolennik herezji, poglądów religijnych uznanych za błędne przez Kościół panujący albo poglądów zbyt śmiałych, sprzecznych z powszechnie uznanymi

list żelazny

(także: głej) - dokument wydany przez władze, zezwalający jego posiadaczowi na przejazd przez określone terytorium bądź zapewniający mu bezpieczeństwo osobiste

poeta doctus

(łac. poeta-uczony) - funkcjonujący w renesansie ideał twórcy wszechstronnie wykształconego, znającego języki klasyczne (łacinę, grekę, hebrajski), obeznanego w kulturze starożytnej

prebenda

(łac. *praebenda* - zaopatrzenie ze strony państwa) - część dochodów kościelnych przypadająca osobom duchownym

reformacja

(łac. *reformatio* - przekształcenie) - ruch religijny w Europie w XVI i na początku XVII w. o podłożu społecznym, który dążył do wprowadzenia reform w Kościele katolickim i doprowadził do wyodrębnienia się Kościołów protestanckich

Audiobook

Polecenie 1

Wymień obowiązki, które zdaniem Frycza Modrzewskiego państwo ma wobec obywatela.

Polecenie 2

Wysłuchaj informacji dotyczących dzieła *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Zapisz trzy postulaty sformułowane przez autora dotyczące zmian, które należy zaprowadzić w państwie. Wybierz te, które uważasz za aktualne. Uzasadnij swój wybór.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z fragmentem książki *O prawach*. Wymień niedoskonałości polskiego prawa, które wynikają z przykładów podanych przez autora.

” Andrzej Frycz Modrzewski

O poprawie Rzeczypospolitej

O prawach [fragment]

Pierwszą tedy troską prawodawcy musi być to, aby przy ustanawianiu praw nie odstępował od rozumnej zasady i aby przy wszystkich prawach (jak sam rozum przepisuje) miał na względzie już to uczciwość, już to wspólną korzyść. Jak bowiem owo lekarstwo jest dobre, które bądź leczy całe ciało, bądź też, lecząc jakąś jego część, uzdrawia ją bez szkody dla innych, tak należy pochwalić i prawo, które za takie same cnoty naznacza takie same nagrody, a znowu na takie same zwyrodnienia i występki stosuje bądź te same lekarstwa, bądź kary [...]

Zdarzyło się w pewnym mieście, że dwu ludzi, jeden ze stanu szlacheckiego, drugi plebejusz, obaj zasobni w ziemię i bogacze, pobili ciężko i wielokrotnie poranili człowieka nie tak bogatego jak oni, przecież jednak szlachcica. Zaprowadzono go do [balwierza](#), ponieważ jednak niektóre rany były śmiertelne, przeto zmarł w miesiąc albo dwa. Odwiedzający go w czasie choroby – czy to z powinności przyjacielskiej, czy przysłani przez sędziego dla obejrzenia jego ran – pytali, któremu z napastników przypisywał większą winę. Odpowiadał, że to ów szlachcic rozpoczął zwadę i bójkę, ale że bili go obaj jednakowo zaciekle, tak że zgoła nie wie, kto z nich zadał mu cięższe rany. Nastawano wtedy na niego pytaniami, mówiąc, że za poranienie obaj napastnicy muszą być ukarani; gdyby zaś owe rany miały

spowodować śmierć, którego z nich należy pozwać o męźobójstwo? Prawa nasze bowiem nie pozwalały karać dwu ludzi za jedno męźobójstwo. Odrzekł na to ów ciężko poraniony, że o życiu swym całkowicie już zwątpił, nie może jednak ustalić wedle swego sumienia, z jakim niedługo stanie przed sądem boskim, którego z tamtych dwu powinno się obwinić o zabójstwo, skoro on zginąć musi od ran zadanych przez obu. Kiedy ów człowiek umarł od ran, szukają owego plebejusza, stawiają go przed sądem, oskarżają, głowę mu ucinają. Jest bowiem prawo, że plebejusz, zabijając czy raniąc, czy ciężko kalecząc szlachcica, który by nie dał żadnej przyczyny do napaści, odpowiada głową. I to jest kara, którą ów napastnik plebejusz za zbrodnię już poniósł. Ale ten napastnik, który jest szlachcicem, żyje dotychczas i chodzi na oczach ludzkich. Powiadają ludzie: trzeba go pozwać z jego posiadłości przed sędziego i ukarać wedle prawa polskiego grzywną pieniężną albo za rany, albo za męźobójstwo [...].

Źródło: Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej*, [w:] tegoż, *Dzieła wszystkie*, t. 1, oprac. W. Voise, Wrocław 2003, s. 128.

Ćwiczenie 3

Przeczytaj fragment książki *O szkole*. Wybierz informacje zgodne z zaprezentowanymi poglądami Frycza Modrzewskiego.

” Andrzej Frycz Modrzewski

O poprawie Rzeczypospolitej

O szkole [fragment]

Ludzie uczeni napisali już wiele i znakomicie o należnym urządzeniu szkół; niepotrzebnie więc rozprawiłbym szeroko na ten temat. Przede wszystkim trzeba troszczyć się o nauczycieli i o uczniów; nauczyciele powinni być ogólnie uznani za odpowiednich do pracy, uczniowie zaś wybrani wedle zdolności, ażeby jedni do nauczania, drudzy do uczenia się nie okazali się tak powołani jak osły do gry na lutni. Tak bowiem bywa z tymi, których posyłają do szkoły wbrew ich naturalnym uzdolnieniom; z takiego posiewu rodzą się ludzie do niczego, którzy później jako duchowni są ciężarem i hańbą dla Kościoła.

Dokonawszy wyboru uczniów wedle uzdolnień, trzeba dbać o to, aby po przejściu nauki w szkole początkowej, po opanowaniu sztuk [trivium](#), poświęcił się każdy tej nauce, której najchętniej by się oddawał i w niej ćwiczył. W szkole bowiem należy się uczyć i filozofii, i wszystkich nauk, a na pierwszym miejscu języków, bez których nie można dostatecznie zgłębić ani nauki chrześcijańskiej, ani innych umiejętności koniecznych rodzajowi ludzkiemu. Trzeba się także ćwiczyć w stylu, w dyskutowaniu i deklamacji, o czym mężowie uczeni wiele zostawili wskazówek.

Ćwiczenie 4

Zastanów się, czy postulaty Frycza Modrzewskiego dotyczące koniecznych zmian w polskim szkolnictwie w XVI wieku pozostają aktualne. Czy ich realizacja mogłaby wpłynąć na sytuację we współczesnej szkole? Sformułuj dwa argumenty.

Ćwiczenie 5

Przeczytaj fragment *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Dopasuj nazwę środka retorycznego do właściwego fragmentu tekstu.

” Andrzej Frycz Modrzewski

O poprawie Rzeczypospolitej

Albowiem rzeczpospolita jest jakoby jedno zupełne zwierzęcia któregokolwiek ciało, którego żaden członek sam sobie nie służy, ale i oko, i ręce, i nogi, i wszystkie insze członki jakoby spólnie o sobie radzą, a urzędu swego tak używają, aby się wszystko ciało dobrze miało; które gdy się dobrze ma, wtedy i członkom krzywdy nie masz, a gdy się ciało niedobrze ma, wtedy i członki pewnie jaki niewczas cierpieć muszą — nie inaczej, jedno gdyby którykolwiek członek od ciała był oderwan, już nie jest godzien, aby go własnym przewiskiem zwano przeto, iż ani żywym być, ani urzędu swego używać może, jeśli do wszystkiego ciała nie będzie przyłączon; także też żaden obywatel mimo rzeczpospolitej nie może dobrze żyć ani urzędowi swemu albo powinności swej dosyć czynić. Albowiem ani król urzędu królewskiego, ani żaden urząd także urzędu sobie powinno używać, ani też żadem priwant (to jest: urzędu żadnego na sobie nie noszący) uciesznego i spokojnego żywota mimo rzeczpospolitej długo wieść nie może. Lecz jeśli kto jest taki, co by okrom towarzystwa ludzkiego żyć mógł, a nikomu nie potrzebując sam by z sobą przestawał, ten nie za obywatela ludzkiego, ale albo za bestię, albo za jakiego boga ma być rozumian, jako Arystoteles powiada. Niechajże wtedy ten skutek będzie mieszkania w spółku rzeczpospolitej, aby wszyscy obywatele szczęśliwie, to jest (jako Cicero wykłada) uczciwie a dobrze żyć mogli, aby się w dostojności i w pożytkach pomnażali, aby wszyscy cichy a spokojny żywot wiedli, aby każdy swego bronić i używać mógł, aby

od krzywd i zabijania każdy był bezpieczny; albowiem dla tych rzeczy w mieście i w każdej Rzeczypospolitej obronę wynaleziono!

Źródło: Andrzej Frycz Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej*, [w:] tegoż, *Dzieła wszystkie*, t. 1, oprac. W. Voise, Wrocław 2003, s. 208.

Ćwiczenie 6

Po zapoznaniu się z postulatami wysuwanymi przez Andrzeja Frycza Modrzewskiego w dziele *O poprawie Rzeczypospolitej* wyjaśnij, w jaki sposób wiązały się one z renesansowym antropocentryzmem i humanizmem.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, dlaczego dzieło Andrzeja Frycza Modrzewskiego *O poprawie Rzeczypospolitej* określano mianem „polskiej utopii”.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj wiersz Czesława Miłosza *Naród*. Wskaż problemy i niedoskonałości narodowe, o których mowa w tekście Miłosza, a które są tożsame z kwestiami poruszonymi w dziele Andrzeja Frycza Modrzewskiego *O poprawie Rzeczypospolitej*.

” Czesław Miłosz

Naród

Najczystszy z narodów ziemi gdy osądza je światło błyskawic,
Bezmyślny a przebiegły w trudzie zwykłego dnia.

Bez litości dla wdów i sierot, bez litości dla starców,
Kradnący sprzed ręki dziecka skórkę od chleba.

Życie składa w ofierze, aby ściągnąć gniew niebios na wrogów,
Płaczem sierot i kobiet wroga porażą.

Władzę oddaje ludziom o oczach handlarzy złotem,
Pozwala wznosić się ludziom o sumieniach zarządców bordelu.

Najlepsi jego synowie pozostają nieznani,
Zjawiają się tylko raz jeden, aby umrzeć na barykadach.

Gorzkie łzy tego ludu przerywają w połowie pieśń,
A kiedy milknie pieśń, mówi się głośno dowcipy.

W kątach izb cień przystaje i pokazuje na serce,
Za oknem wyje pies do niewidzialnej planety.

Naród wielki, naród niezwalczony, naród ironiczny,
Umie rozpoznać prawdę zachowując o tym milczenie.

Koczuje na targowiskach, porozumiewa się żartem,
Handluje starymi klamkami ukradzionymi w ruinach.

Naród w pomiętych czapkach, z całym dobytkiem na plecach,
Idzie szukając siedzib na zachód i na południe.

Nie ma ni miast ni pomników, ni rzeźby ani malarstwa,
Tylko z ust do ust niesione słowo i wróżbę poetów.

Mężczyzna tego narodu, przystając nad syna kołyską,
Powtarza słowa nadziei zawsze dotychczas daremne.

Źródło: Czesław Miłosz, *Naród*, [w:] tegoż, *Światło dzienne*, Warszawa 1953, s. 16.

Praca domowa

Wciel się w postać współczesnego reformatora. Zredaguj krótki tekst, w którym zawrzesz trzy postulaty dotyczące niezbędnych reform w jednej ze wskazanych dziedzin. Wykorzystaj w swojej pracy wybrane środki retoryczne pojawiające się w dziele Frycza Modrzewskiego *O poprawie Rzeczypospolitej*.

- *O obyczajach*
- *O prawach*
- *O wojnie*
- *O szkole*
- *O Kościele*

Dla nauczyciela

Autorki: Małgorzata Kosińska-Pułka, Bożena Święch

Przedmiot: Język polski

Temat: Polska utopia. *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Lektura uzupełniająca

6) Andrzej Frycz Modrzewski, O poprawie Rzeczypospolitej (fragmenty);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;

- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- analizuje fragmenty *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego,
- określa, w jaki sposób autor postrzegał zakres i formę władzy w państwie, stosunek władzy do obywateli oraz powinności obywateli wobec państwa,
- wyjaśnia, dlaczego dzieło Andrzeja Frycza Modrzewskiego można nazwać „polską utopią”,
- ocenia aktualność postulatów Frycza Modrzewskiego dotyczących szkolnictwa,
- wskazuje funkcje wybranych środków retorycznych wykorzystanych w *O poprawie Rzeczypospolitej*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel zadaje pytania:

Kim jest *poeta doctus*?

Czy Andrzej Frycz Modrzewski może uzyskać takie miano?

Jaką funkcję pełnią dzieła, których autorem jest *poeta doctus*?

Uczniowie przygotowują odpowiedzi. Uzasadniają swoje opinie, a nauczyciel komentuje je.

2. Uczniowie zapoznają się ze znaczeniem łacińskiego słowa *emendare* – poprawiać, ulepszać, uzdrowić – i wyjaśniają, dlaczego rozważania *O poprawie Rzeczypospolitej* są zaliczane do pism emendacyjnych, których celem jest analiza aktualnej sytuacji i wskazanie kierunków naprawy.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z audiobookiem. Słuchają informacji dotyczących dzieła *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Zapisują sformułowane przez autora postulaty dotyczące zmian, które należy zaprowadzić w państwie.

Oceniają, które postulaty można uznać za aktualne, warte przemyślenia także współcześnie.

Uczestnicy zajęć czytają fragment *O prawach*. Na podstawie analizy podanych przez Frycza Modrzewskiego przykładów wymieniają niedoskonałości polskiego prawa.

2. Uczniowie zapoznają się z fragmentem *O szkole* w ćw. 3 w sekcji „Sprawdź się”.

Nauczyciel poleca, by w parach wykonali następujące zadanie: a) wybierzcie z tekstu informacje na temat kompetencji nauczyciela zgodne z poglądami Andrzeja Frycza Modrzewskiego;

b) porównajcie je z kompetencjami nauczycieli obowiązującymi w europejskiej szkole XXI wieku; c) sprawdźcie, które postulaty Andrzeja Frycza Modrzewskiego pozostały aktualne.

Po upływie wyznaczonego czasu nauczyciel rozpoczyna dyskusję, w której sprawdza poprawność rozwiązania zadania przez uczniów.

3. Uczniowie samodzielnie wykonują ćwiczenia 5, 6, 7 z sekcji „Sprawdź się”. Później wybrane przez nauczyciela osoby odczytują swoje realizacje zadania. Nauczyciel komentuje wypowiedzi uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytanie:

W jaki sposób można uzasadnić twierdzenie, że „filozoficzno-moralistyczny punkt widzenia w *O poprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Frycza Modrzewskiego nadawał jego śmiałym koncepcjom w pewnym stopniu znamię utopijności”?

Uczniowie pracują w parach, formułują argumenty, którymi uzasadniają uznanie dzieła Andrzeja Frycza Modrzewskiego za utwór o cechach utopii.

Praca domowa:

1. Uczniowie wybierają zadanie do wykonania w domu: albo ćw. 8, albo polecenie pracy domowej z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- *Dziedzictwo Andrzeja Frycza Modrzewskiego w myśli politycznej i humanistycznej*, red. Jerzy Kukulski, Toruń 2004.
- Serial *Królowa Bona*, reż. Janusz Majewski, 1980–1981.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Audiobook”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.